

Dudás Robert

VIA MEZEI

MEZEI KINGA ÚJVIDÉKI ÖNKERESŐ RENDEZÉSEINEK KRITIKAI FOGADTATÁSA

A jugoszláviai magyarság első hivatásos színháza, a Magyar Népszínház 1945-ben, Szabadkán egy csoport műkedvelőből alakult meg. Az ötvenes évek derekától ugyan tettek kísérleteket a repertoár korszerűsítésére,¹ mivel azonban nem csak a közönség, a színészek többsége is a puszta szórakoztatás elvét vallotta, továbbra is az operettek voltak a legnépszerűbb darabok.²

A vegyes színvonalú repertoár és a színészek műkedvelő mivolta miatt már az ötvenes években is gyakran támadták a társulatot.³ 1960-tól a színházi tanács elnöke, Dévics Imre a társulat igazgatójaként változtatásokat vezetett be,⁴ de a lendület a hatvanas évek második felében megtörni látszott.⁵ Bori Imre szerint a szabadkai Népszínházat „a közönség szolgálata [...] egy érdekes metamorfózis eredményeképpen a közönség szolgájává, kiszolgáltatottabbá tette”.⁶ Bori szavaiból – akár a többi korabeli színházi cikkből – is kikövetkeztethető, hogy a szabadkai Népszínház magyar társulatának fennállása óta nem sikerült megragadni az értő közönséget, a puszta szórakozásra vágyók figyelmét pedig – Gerold László szerint – a kommercializálódott sajtó, filmipar és tévéműsorok vonták el. Ennek kö-

---

¹ BARÁCIUS Zoltán, Ötgarasos színház. A szabadkai Népszínház Magyar Társulatának múltjából (1960–1971) (Szabadka: Szabadegyetem, 2003), 20.

² Uo., 24–25.

³ Lásd LÁNYI István, „A vajdasági színjátszás néhány problémájáról”, *Híd* 21, 7-8. sz. (1958): 617-620.

⁴ Megnövekedett a bemutatók és reprízok száma, fellépés az újvidéki Sterija Játékokon, vendéglőadások a környező magyarlakta falvakban, magyarországi sztárszínészek és rendezők alkalmazása, Színészképző Stúdió, modern drámák bemutatása stb. Lásd: BARÁCIUS, *Ötgarasos...*, 7, 63.

⁵ Dévics Imrét ismeretlen okokból 1968-ban Belgrádba helyezték át, helyét Pataki László, a társulat színésze, a Magyar Népszínház egyik megalapozója, első bemutatójának, Balázs Béla *Boszorkánytáncának* rendezője vette át.

⁶ BORI Imre, „A színházról”, *Magyar Szó*, 1968. júl. 7., 19.

vetkeztében nem csak ők, de a községi kulturális élet képviselőinek és szervezőinek kultúrpolitikája is csak a szórakoz(tat)ásra tartott igényt: „A vidéki szervezők sok esetben határozottan kikötik, hogy községükbe csak akkor hívják a szabadkaiakat, ha [...] zenés-táncos bohózat szerepel műsorukon.”⁷ A vidéki szervezők figyelme azonban mindinkább a magyarországi vendégszínészek felé fordult, akik a „Vajdaságban egyszerű vidéket látnak, ahova mindent elhozhatnak.”⁸ A rendszerint színvonalon aluli, egzotikumnak vélt alkalmi csoportosulások előadásaiért pedig a jugoszláviai magyar közönség Gerold által együgyűnek nevezett része bármennyi pénzt megfizetett.⁹

A jugoszláviai magyarság egyszínházias életében már csak a fenti okokból kifolyólag sem véletlen, hogy a színházkedvelők és -értők a decentralizálást sürgetve erőteljesebb kampányba kezdtek legalább két másik, egy újvidéki és egy zrenjanini (nagybecskereki) színház létrehozásának ötletével, többek közt a szabadkai Népszínház tehermentesítése és a jótékony versenyhelyzet kialakítása érdekében. Az utóbbival most nem foglalkozunk, az előbbi esetében viszont tudjuk, hogy már 1902-ben cikkeztek egy állandó újvidéki magyar színház igényéről, majd 1950 elején, az Újvidéki Rádió színjátszó társulatának alapítása során ismételen színházalapítási szándékkal találkozunk. Ez a szándék később is gyakran előkerült, konkrét javaslatokkal – egy kamaraszínház alapításáról – viszont csak 1969 derekán álltak elő közéleti személyek az újvidéki M-stúdió művészeti tanácsának kezdeményezése révén.¹⁰

A Községi Művelődési Közösség 1972-ben tett javaslata után Németh P. István¹¹ író, publicista szervezésében megalakult Újvidéki Színház 1974. január 27-én – az eredeti tervekhez viszonyítva két hónap csúszással – tartotta első bemutatóját: Örkény István *Macskajáték* című darabját Vajda Tibor rendezte. Profiljának kialakítása során kezdetben – bár állandó társulat nélkül – a belgrádi Atelje 212 színház műsorpolitikáját követte.¹² Első bemutatójuk után egy héttel Dürrenmatt *Play Strindbergjét* vitték színre, amit meghívtak a szarajevói Kis- és Kísérleti Színházak Fesztiváljára, ahol Romhányi Ibi Alice megformálásáért a legjobb női alakításért járó díjjal tért vissza. A Dürrenmatt-előadás és a következő évben ugyanitt is játszott Peter Weiss-drámával, a *Mockingpot úr kínjai és meggyógyí-*

⁷ GEROLD László, „Színházunk és értelmiségünk”, *Magyar Szó*, 1968. jún. 30. 19.

⁸ Uo.

⁹ Uo.

¹⁰ FRANYÓ Zsuzsanna, *Az Újvidéki Színház húsz éve* (Újvidék: Forum Könyvkiadó – Újvidéki Színház, 1994), 10.

¹¹ 1983-ig volt az Újvidéki Színház igazgatója, őt 1986-ig Gion Nándor író követte. Lásd: FRANYÓ, *Az Újvidéki... 22.*

¹² GEROLD László, „Az Újvidéki Színház (más)fél évtizede”, *Színház* 38, 12. sz. (2005): 37-40., 38.

tásával szereztek országos hírnevet Jugoszláviában.¹³ Önálló épületbe mindössze 1985-ben költöztek.¹⁴

Az Újvidéki Színház már a kezdetektől nagy hangsúlyt fektetett az előadások művészi plakátokkal történő népszerűsítésére, a jugoszláviai magyar drámairodalom serkentésére, és segíteni igyekezett az 1974-ben alakult Újvidéki Művészeti Akadémián végzett fiatalok előmenetelét, diplomaelőadásait.¹⁵

Fontos mozzanat, hogy a színház 1989-től a jugoszláv társadalmi valóságot olykor igen expliciten megfogalmazó és politikai szerepvállalásnak ható előadásai mellett a kilencvenes évek végén az egyén ontológiai kérdéseire, önkeresésére, mikroközösségekben való szerepe felé terelődött a hangsúly.¹⁶ A társadalmi valóság változásának esélye akarva-akaratlanul is paradigmaváltó gesztusként vetülhetett vissza főként a fiatal, pályájuk elején lévő akadémistákat játszó, vagy végzős akadémisták által rendezett előadásokban.¹⁷ Ebben az időszakban kezdte hivatásos pályafutását a zentai születésű Mezei Kinga színész-rendező is, aki többek közt Szorcsik Kriszta, Nagypál Gábor és Balázs Áron színészekkel, valamint Gyarmati Kata dramaturggal együtt nagyban hozzájárult az új identitáskereső kérdések felvetéséhez. A Gerold László által e körbe sorolt előadások a *Cselédek*, a *Szelídítések* és a *Pác*,¹⁸ de joggal említhetjük az identitásváltozást, a kamaszkor-felnőtt lét átmenetét megfogalmazó *Via Italiát* is, hiszen – ahogy Nánay István mondja Mezei és Gyarmati első három közös munkájáról – a *Szelídítések*, a *Pác* és a *Via Italia* „olyan trilógiát alkot, amely e korosztály világlátásának, közérzetének, művészetről és életről vallott felfogásának vallomás értékű lenyomata.”¹⁹

Mezei Kinga színházideálja a társművészetek szintézisére, a költői színházra épül. A hagyományos történetmondást, dialógusokat, jellemábrázolást és lélektani kérdéseket mellőző formanyelvét már gimnazista korában a Zentai Színtár-

¹³ Határon túli ismertségét pedig nagyban befolyásolta például Harag György Csehov-trilógiája, a *Három nővér*, a *Cseresznyeskert* és a *Ványa bácsi*. Lásd: GEROLD, „Az Újvidéki...”, 38.

¹⁴ Addig a Ben Akiba Kamaraszínházban (mai otthonukban), majd az Ifjúsági Tribün színpadán játszottak. Lásd: FRANYÓ, *Az Újvidéki...*, 16–20.

¹⁵ Uo., 24–26.

¹⁶ Ez az időszak nagyjából a miloševići nacionalista törekvések térnyerésétől, az ún. joghurtforradalomtól kezdve a NATO-bombázásokig terjed.

¹⁷ GEROLD László a László Sándor rendezte, 1999. május 20-án bemutatott *Emigránsoktól számítja* az új időszakot. Lásd GEROLD, „Az Újvidéki...”, 39–40.

¹⁸ Uo., 40.

¹⁹ NÁRAY István, „Harminc év – Az Újvidéki Színházról – szubjektíven”, *Világszínház* 18, 3-4. sz. (2004): 15-21., 18.

sulat csak nőkből álló Uraim! csoportjában kezdte kitapogatni, szinte kivétel nélkül prózai és lírai műveken²⁰ alapuló képzettársítások által.²¹

Mezeivel egy időben Zentáról indult még Szorcsik Kriszta és Nagypál Gábor is, akikhez később társult a szintén zentai születésű Gyarmati Kata. Ők négyen 2004-ig, a budapesti Bárka Színházhoz való szerződésükig az Újvidéki Színház megkerülhetetlen alakjai voltak. A *Cselédek*, a *Szelídítések*, a *Pác* és a *Via Italia* nem csak szerbiai, de magyarországi sikereket is hoztak számukra, sőt a kritikusok figyelmét határozottan a vajdasági színháztársulás felé irányították. Mezei ezen rendezései – melyek nagymértékben improvizációra épülnek – a *Pác* kivételével részt vettek a MASZK Egyesület szervezte THEALTER Fesztiválon. A következőkben ezen előadások kritikai fogadtatásából szemlélünk, a teljesség igénye nélkül.

Cselédek²²

A délszláv háború komoly kihívások elé állította a jugoszláviai színházakat, köztük az újvidékit is. Az 1998/99-es évad kifejezetten nehéznek bizonyult. A NATO bombázásai következtében megszólaló légiriadók nem egyszer zavarták meg az előadásokat, a gyakori víz- és áramszünet pedig a próbafolyamatokat is megnehezítette.²³ Nem véletlen, hogy Mezei Kinga a vizsgaelőadásuk napján, 1999. május 27-én, a *Magyar Szó*-ban megjelent interjúban aggodalmát fejezte ki a bemutató alatt potenciálisan felmerülhető áramszünet miatt, ugyanis Szorcsik Krisztával nagy szerepet szántak a fényeknek.²⁴

A háborús időszak nem csak emiatt veszélyeztette a Genet-bemutatójukat, de azért is, mert az eredetileg háromszereplős színmű harmadik szerepére felkért színésznő visszamondta a lehetőséget, így a két végzős hallgató egy élő tyúkkal helyettesítette a Madame karakterét. Gerold László szerint ez a megoldás – Lucien Goldmann filozófus tanulmányára hivatkozva²⁵ – azt az olvasatot teremti

²⁰ Pilinszky János versei, Daniel Keyes, James Joyce és Jean Cocteau regényei, lásd GEROLD László, „Én színházat csinállok» – Mozaikkockák Mezei Kinga portréjához”, *Világszínház* 17, 1-2. sz. (2003): 16-20., 17.

²¹ Uo., 17.

²² Jean Genet *Cselédek* című színművének ez volt a harmadik jugoszláviai magyar feldolgozása. 1969-ben a szabadkai Kísérleti Színpad Barácius Zoltán, 1983-ban az Újvidéki Színház Marjan Bevk rendezésében vitte színre.

²³ DARVAY NAGY Adrienne, „A Vajdaságban színház tervez, NATO végez”, *Népszava*, 1999. júl. 7., 11.

²⁴ MIHÁJLOVITS Klára, „Az áram mint esztétikai kategória”, *Magyar Szó*, 1999. máj. 27., 6.

²⁵ Lásd LUCIEN GOLDMANN, „Genet színháza: Szociológiai tanulmány”, in *A dráma művészete ma – Írók, rendezők, kritikusok korunk drámájáról*, szerk. UNGVÁRI Tamás, DETRE Józsefné, 306-326 (Budapest: Gondolat, 1974)

meg, hogy a Madame csak a cselédek, Claire (Mezei Kinga) és Solange (Szorcsik Kriszta) képzeletében van jelen. Ez a megoldás pedig szerinte

„[z]seniális, mert kiderül, hogy ettől működik pontosan ez a különben talányos mű, amely minden eddig általam látott mintegy nyolc-tíz megjelenítésben rendre felemásra sikerült [...] Hogy a Madame nem a maga valóságában, hanem egy tyúk képében van jelen, az lehetővé teszi annak a tükörjátéknak a zavartalan működését, amely ennek a nehezen játszható és értelmezhető darabnak meghatározó strukturális szervezőelve.”²⁶

Gerold szerint ugyanis Genet színműve csakis a cselédnányokról szól, minden más szereplő azért van, hogy megtörténhessen Claire és Solange tragédiája. Gerold véleménye alapján „a két színésznő nagyon tudatosan, kiváló színpadi és következetes stílusérzékkel” hozta létre a formanyelvet, „melyhez – hogy a tyúk »felléptetése« [ne] maradjon csupán pusztá, a hajánál előranciaigált jópofa, sőt sokkoló ötlet – nagy körültekintéssel alakítják ki a játékteret és választják meg a kellékeket.”²⁷

Gerold kritikájából a játéktér is könnyen rekonstruálható. Elmondása alapján a Mezei-Szorcsik-páros a Genet által előírt színpadképből²⁸ a nyitott ablakon kívül mindent elvetettek. Gerold interpretációjában a díszlet – és a gesztusok, mozgások, hangok – minden eleme a tyúk-Madame-mal állt kapcsolatban: szobafalak helyett dróthálóval körülvett tyúkuddvar, hátul léckerítés, a nézőtérnek jobbról tyúkölként is értelmezhető „felfordított gyermekketrec”, balról egy madárkalitka két tojással, amely a két cseléd testvéri viszonyát szimbolizálja, felettük pedig keltetőgő, amely a Madame-ot jelöli – mindez pedig a két cseléd gyerekkoráról is megfelelő olvasatot nyújtott.²⁹ Kritikáját a következő gondolattal zárja:

„Következésképpen a játékeszközökből s a hozzájuk kötődő gesztus- és hangeffektusokból létrehozott vonulatok együtt teszik ki az előadás gondolati-érzelmi tartóvázat. S bár a vonulatok külön-külön is önállóak, az előadás átütő erejét, kivételes művészi-gondolati hatását, színvonalát, egy szu-

²⁶ GEROLD László, „Cselédjáték tyúkkal”, *Híd* 64, 3-4. sz. (2000): 238-241., 238.

²⁷ Uo., 239.

²⁸ Lásd: RUTTKAY Zsófia szerk., *A kopasz énekesnő – Hat modern dráma* (Budapest: Európa Könyvkiadó, 2000), 7.

²⁹ GEROLD, „Cselédjáték...”, 239-240.

verén színpadi műegész létrehozását ezek szerves egységet képező összefonódása biztosítja.”³⁰

Végül pedig hozzáteszi: „Mezei Kinga és Szorcsik Kriszta *Cselédek*je értelmezéssel remeklés és ezt a döbbenetes élményt nyújtó színházzá formáló színészi mestermű.”³¹

Nem ezt az álláspontot képviselte az előadás első kritikusa, az író, szerkesztő és tanár Jódal Rózsa. Véleménye szerint az előadás „sokat megőrzött az író szellemiségéből”, kiemelkedő volt „a játék mozgalmassága, tempója, állandó forrpon-ton tartása [...], a sok ügyesen alkalmazott, használt kellék.” Nem értékelte azonban a darab állítólagos „szájbarágósságát”: a babasarkot, Claire és Solange „túlságosan leegyszerűsített jellem-megkülönböztetését”. Az előadás legnagyobb hibájának azonban azt tartotta, hogy „Az újvidéki *Cselédek* Jean Genet Janus-arcának csak egyik – a játékos/fintorgó/mulattató felét mutatta meg, a sötét, a brutális, kegyetlen és félelmes fele homályban maradt.”³²

Tóth Ágnes Veronika és Bóta Gábor a THEALTER-en látta az előadást. Tóth beszámolójának már az elején a következő állítás áll: „Minden túlzás nélkül a fesztivál díszelőadásának tekinthető az Újvidéki Színház *Cselédek* című produkciója”.³³ A tánckritikus Tóth értelmezésében az újvidékiek előadása fizikai színház:

„a vonzás és taszítás, a gyűlölet, az uralom, a vágy, a behódolás mind a testen keresztül nyilvánul meg, félresöpörve minden mást, ami nem ösztönös, nem zsigeri. [...] Mindemellet azonban az előadásnak van egy nagyon stilizált, modoros és teljes elfojtást rejtő oldala is.”

Tóth értelmezésében az újvidéki *Cselédek*ben

„rengeteg a kényszeres, szinte autisztikus cselekvéssor [...] De a téboly belül van, és nemcsak a cseléd szerepbe, nemcsak ebbe a kettős testvérszerlembegyűlöletbe, nemcsak ebbe a bizarr és szörnyű hármassjátékba vannak bezárva, hanem saját romboló tudatukba is. Erre rímel a díszlet többszörös rácsszerkezete is: a kerítés, a tyúkketrec és a kalitka. Itt nincsenek autonóm

³⁰ Uo., 241.

³¹ Uo., 241. Gerold László a *Cselédek*et az Újvidéki Színház 1999/2000-es évadjában a „legkomplettebb előadás[nak]” tartotta. Lásd GEROLD László, „Csodálat és féltés”, *Magyar Szó*, 2000. máj. 20. 7.

³² JÓDAL RÓZSA, „Egy karma-vesztett Jean Genet”, *Magyar Szó*, 1999. máj. 30., 8.

³³ TÓTH Ágnes Veronika, „Belvizeken”, *Ellenfény* 4, 4. sz. (1999): 53-55., 54.

lények, a figurák egymásból nőnek ki és burjánzanak [...] Minden szó, minden óvatlan mozdulat egy újabb eszelős játszmát indít el, totális meghasonlásba kergetve őket. A fenyegetés apró jelekből is érthető [...] Mezei Kinga és Szorcsik Kriszta rátalált arra a szimbólumrendszerre (tojás-tyúk-ketrec), amely tökéletesen kifejezi azt a bonyolult függő viszonyrendszert, ami a darab három szereplőjét összeköti.”³⁴

Mindezek mellett pedig Tóth az előadás többértelműségét dicséri a tyúk vagy a tojás kérdéskör mentén. Olvasatában ugyanis korántsem egyértelmű, hogy a (tyúk-)Madame teremtette-e őket, vagy fordítva.

Bóta Gábor Tóth Ágnes Veronikához hasonlóan a THEALTER legnagyobb meglepetéseként említi az Újvidéki Színház *Cselédekjét*.³⁵ Véleménye szerint „[a] háború alatt készült előadásban állatias szenvedélyek törnek ki a játszókból, testi és lelki fájdalmakat okoznak egymásnak. Gyötrik, megalázzák a másikat. A színészek megdöbbenő felkészültséggel játsszák végig az emberi kapcsolatok lehetséges stációit.”³⁶

Szelídítések

A *Szelídítés* a jugoszláviai magyar költő, Sziveri János műfaji megjelölés nélküli tízrészes szövegegysége, amelyet Antoine de Saint-Exupéry francia író és René Magritte belga szürrealista festő emlékének ajánlott.³⁷ Gerold László ebben a kötetben a híd szerepét látja Sziveri kezdeti és későbbi versei között. Szerinte ugyanis a költő itt „jut el a léttel kapcsolatos – ki vagyok, ki vagy s ki a költő? – kérdésekig.”³⁸ Azzal pedig, hogy Sziveri „az eszmélést példázó kérdések drámai felvetését [Exupéry és Magritte] szellemének ajánlja, azzal mintegy kijelöli azokat a támpontokat, amelyekhez kötődve, amelyektől irányítva teszi fel a létezésre vonatkozó kérdéseit.”³⁹ Mezei Kinga magyar költészet napjára készült⁴⁰ rendezése is erre a kettősségre épül és nem a Sziveri-opusz színpadra állított változata,

³⁴ Uo.

³⁵ Bóta kiemeli, hogy a szervezés hibájából kevesen látták, ugyanis az előadást egy időpontban játszották Schilling Árpád rendezésével, a Krétakör *Szerelem, vagy amit akartok* előadásával. Lásd BÓTA Gábor, „Alternatívok a szabadság csapdájában”, *Magyar Hírlap*, 1999. aug. 2., 8.

³⁶ Uo.

³⁷ GEROLD László, „Léthuzatban”, *Híd* 64, 5. sz. (2000): 333-335, 333.

³⁸ Uo.

³⁹ Uo., 334.

⁴⁰ SZÁNTÓ Márta, „Szelídítések”, *Magyar Szó*, 2000. ápr. 13., 11.

„hanem következetesen végiggondolt s ezt a végiggondoltságot pontos színpadi képekbe fogalmazó – *színház*.”⁴¹

Gyarmati Kata, a *Szelídítések* rendezőasszisztense és dramaturgja szerint Sziveri János kevésbé ismert költeményeivel nem egy konkrét történetet rajzoltak ki, hanem három párhuzamosat, amelyek ugyan nem épülnek egymásra, de elvéve vannak kapcsolódási pontjaik: „A verseknek a hangulatát és nem a történetiségét igyekeztünk megragadni.”⁴²

Az egyik történetyszál a fiúra és lányra vonatkoztatott szerelem- és megváltás-történet, amely *A kis hercegből* ismert Kisrókáié (Mezei Kinga) és a szelídítés-mítosz másik főszereplőjéé, az Emberkéé (Nagypál Gábor); a másik az apa-fiú kapcsolatként is értelmezhető Mázsás bácsi (Magyar Attila) és az általa Feriként szólított fiúé (Szabó Attila); a harmadik két kalapos férfi baráté, akik közül az egyikről kiderül az ingnek látszó kelme lefejtése után, hogy nő (Balázs Áron és Szorcsik Kriszta).⁴³ Hetedik szereplőként pedig a Földanyaként, őspanyaként meghatározható, a világot másként látó, mozgásában és öltözékében is elkülönült Narancs mamát említhetjük (H. Faragó Edit), aki a többi szereplőhöz képest az előadás szerkezetében magányos, mindenki tőle függ.⁴⁴

A *Szelídítésekben*, akárcsak Mezei Kinga legtöbb rendezésében a szó mellett egyformán dominál a mozgás és a zene. Ahogy sokszor, a rendező itt is Mezei Szilárd zeneszerzővel dolgozott együtt, aki a produkciót zenekarával népzenei motívumokra épített előzenével színesítette,⁴⁵ Nagypál Gábor és Szorcsik Kriszta a mozgáskompozícióért volt felelős.⁴⁶

Gerold László mellett még Urbán Balázs írt részletesebb elemzést az előadásról, ahol értetlenségét fejezi ki a magyarországi visszhangtalanság miatt, ugyanis szerinte a színházi komplexitás ezen foka, melyben a verbális, vizuális és akusztikus eszközök nem „dekorációként” jelennek meg, hanem „egy költői világ megérkítését, egy létélmény kibontását, illetve a konkrét szerepek, szituációk, történetek felépítését szolgálja”, a magyarországi színjátszásra korántsem volt jellemző.⁴⁷

⁴¹ GEROLD, „Léthuzatban”, 334. (Kiemelés az eredetiben.)

⁴² SZÁNTÓ, „Szelídítések”, 11. A műhelymunkáról részletesebben lásd: SÁNDOR L. István, „Valósággá munkált álom”, *Ellenfény* 6, 5. sz. (2001): 26-29.

⁴³ URBÁN Balázs, „Lírán át egy komplex világ”, *Ellenfény* 6, 5. sz. (2001): 30-34, 30-31.

⁴⁴ Kevésbé metaforikus a világszemlélete, mozgása kimértebb, rendezettebb. A Narancs mama más szereplőkkel való összetartozását leginkább a ruhaszínhasználat jelöli. Lásd uo., 33.

⁴⁵ SZÁNTÓ, „Szelídítések”, 11.

⁴⁶ GEROLD, „Léthuzatban”, 334.

⁴⁷ URBÁN Balázs, „Lírán át...”, 31.

A *Szelídítések* bemutatójára a magyar költészet napja alkalmából, 2000. április 13-án került sor. A dramaturg és színikritikus Franyó Zsuzsanna ekkor látta az előadást, amelynek dicsérte koherenciáját, átgondolt stílusát, a szimbólumok használatát, vizuális egyszerűségét. Ő is – mint ahogy a később született kritikák szerzőinek nagy része – Nagy József magyarkanizsai születésű színész, rendező, koreográfus nevét említik a Mezei Kingáé mellett. Franyó azonban kiemeli, hogy a Sziveri-előadás rendezése Nagy munkáihoz képest „kevésbé harsány, egy motívumhoz egy mozgáskompozíció jár, nincs motívumismétlés, a mozdulatok plasztikusabbak, lassúbbak, aprólékosabbak, ezért egyúttal költőibbek is.”⁴⁸ A teljes előadásról pedig azt vallja, hogy nem az egyéni teljesítmények maradnak meg a nézőben, hanem az „átgondolt és összehangolt közös munka eredmény[ének]” köszönhetően az előadás egésze, finomhangoltsága.⁴⁹

Gerold László is az összhangot emeli ki a *Szelídítések* legnagyobb erényeként⁵⁰:

„[...] az előadás költészetét nem a szó, hanem a látvány jelenti, azok a játékötletek, melyeket a rendező és színészei csodálatos technikával precíz színpadi helyzetekké formálnak, melyek teljes mértékben élethelyzetek is, érzellemmel és (ön)íroniával, belefeledkező lírával és kemény drámaisággal, tragikus elveszettséggel és komikus esetlenséggel fűszerezve.”⁵¹

Az Újvidéki Színház a 2000-ben megrendezett újvidéki 45. Sterija Játékokon 1993 után először vett részt,⁵² szereplésük pedig nagy sikernek örvendett: Mezei Szilárd a zenéért, Szorcsik Kriszta és Nagypál Gábor pedig a színpadi mozgásért részesült Sterija-díjban, de a bírák a *Szelídítéseket* – amit Vickó Árpád fordításában szerb nyelven is követhetett a közönség⁵³ – a játékok harmadik legjobb előadásának ítélték meg.⁵⁴

A siker alkalmából Gerold László a Magyar Szó hasábjain a Sterija Játékok után a szerb sajtóvisszhangról tájékoztatta a napilap olvasóit. A felsorakoztatott kiadványok legtöbbször arról tesz említést, hogy befogadás szempontjából az elő-

⁴⁸ FRANYÓ Zsuzsanna, „Látvány és poétika”, *Magyar Szó*, 2000. ápr. 20., 10.

⁴⁹ Uo.

⁵⁰ A társulati munka Mezei Kinga rendezéseinek később is nagy erénye.

⁵¹ GEROLD, „Léthuzatban”, 335.

⁵² Az év folyamán az Újvidéki Színház történetében először a 34. Belgrádi Nemzetközi Színházi Fesztiválon (BITEF) is részt vett, ahol Nagypál Gábor helyett Szloboda Tibor lépett színpadra. Lásd: SZÁNTÓ Márta, „Ma szelídül a belgrádi közönség”, *Magyar Szó*, 2000. szept. 20., 10.

⁵³ SZÁNTÓ Márta, „A Sterija közönségét is sikerült megszelídíteni”, *Magyar Szó*, 2000. jún. 2.

⁵⁴ SZÁNTÓ Márta, „Legjobb előadás az Elátkozott udvar”, *Magyar Szó*, 2000. jún. 4., 12.

adás nem ütközött nyelvi akadályokba általános jelrendszere miatt, továbbá, hogy a *Szelídítések* a formanyelv szempontjából nagy meglepetést okozott nemcsak a nézőknek, a kritikusoknak is. Ivan Medenica kritikus a *Sterija Játékok Közlönyében* a Játékok jövőjét meghatározó előadásként tekintett a Sziveri-darabra, főként társadalmi, de művészi szempontból is. Az előbbi esetében a nemzetiségek közti kulturális értékek hatékonyabb közvetítésére tesz javaslatot, míg az utóbbi, művészi szempont az előadás formanyelvét és költőiségét magasztatja. Svetislav Jovanov dramaturg a belgrádi *Danasban*: „a *Szelídítések* a rítus és a képzelet, Beckett és Nagy József között egyensúlyoz. Egy zseniális kezdőkből álló együttes, a csodálatba ejtő és magabiztos Szorcsik Kriszta vezetésével megteremt a reflexív költészet fizikai dimenzióit.”⁵⁵

A *Szelídítések* Gödöllőn, a XII. Országos Stúdió és Alternatív Színházi Találkózón is díjat kapott.⁵⁶ A Nyíregyházi Móricz Zsigmond Színház *Cselédek* előadásával megosztva elnyerte a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumának fődíját, a mozgáskompozícióért pedig Szorcsik Krisztát és Nagypál Gábort közönségdíjjal jutalmazták.⁵⁷ 2001-ben⁵⁸, a XIII. Határon Túli Magyar Színházak Fesztiválján a Sziveri-előadás elnyerte a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumának Társulati díját.⁵⁹

Ugyanezen év októberében Gerold László elégedetten számol be a *Magyar Szó* Kilátó mellékletének lapjain arról a jelenségről, miszerint a magyarországi kritikusok egyre gyakrabban foglalkoznak a jugoszláviai magyar színjátszással.⁶⁰ Véleménye szerint ennek eredménye lehet, hogy egyre gyakrabban tűnnek fel jugoszláviai magyar színházi előadások és színészek a Színikritikusok Díjának szavazólapjain. A színházi élet iránt érdeklődő vajdaságiak nagyrésze feltehetőleg Geroldtól tudta meg, hogy a 2000/2001-es évad kritikusszavazásakor a *Szelídítések*et hat alkalommal is jelölték, igaz, különböző kategóriákban, így nem gyűjtött elegendő pontot egy díj elnyeréséhez sem.

Zala Szilárd Zoltán a *Criticai Lapok* képviselőjeként első helyen jelölte meg a Sziveri-előadást a legjobb új magyar dráma kategóriájában. Döntését a következőképpen indokolja: „Sziveri János töredékdramájából a dramaturg, Gyarmati

⁵⁵ GEROLD László, „A Szelídítések fogadtatása a szerb sajtóban”, *Magyar Szó*, 2000. júl. 15., 9.

⁵⁶ A Találkozó programjába Nánay István ajánlotta „a költészetnek, a humornak, a táncnak, a zenének, a bohócériának s a látványnak ez[t] a varázslatos elegy[ét]. Lásd: NÁNAY, „Fesztiválról fesztiválra”, *Színház* 34., 9. sz. (2001): 25-29, 26.

⁵⁷ KOPILOVITY, „Egy gyönyörű...”, 11.

⁵⁸ Ebben az évben Mezei Kingát Sziveri János díjjal jutalmazták. Lásd: JUHÁSZ MARJANOV Erzsébet, „Mezei Kinga ma veszi át a Sziveri-díjat”, *Magyar Szó*, 2001. márc. 22., 10.

⁵⁹ OBERTEN János, „Kisvárdán a helyzet változatlan”, *A Hét*, 2001. júl. 5., 8.

⁶⁰ GEROLD László, „Dobogóközélen”, *Magyar Szó*, 2001. okt. 27., 7.

Kata és a rendező, Mezei Kinga a színészek aktív közreműködésével hozta létre Újvidéken az évad egyik gyöngyszemét.”⁶¹

Mezei Kinga rendezőként két második helyezést kapott a szavazólapokon, egyet Bögel Józseftől, egyet pedig Nánay Istvántól. Nánay érvelése szerint:

„Mezei Kinga nemcsak színész, hanem igen karakteres rendező is, ő és szintén fiatal csapata (Gyarmati Kata dramaturg, Szorcsik Kriszta, Nagypál Gábor, Szloboda Tibor, Balázs Áron, Szabó Attila, valamint Magyar Attila és H. Faragó Edit), illetve a Mezei Szilárd vezette zenekar olyan komplex közösségi produkciót teremtettek Sziveri János költő életművéből, amely minden fesztiválon, ahol megfordulnak, díjak sokaságát nyeri.”⁶²

Metz Katalin különdíjra jelölte a *Szelídítések*et, „melyben a versekből összeszövődő gondolati tartalom szuverén mozgáskompozícióban kelt életre, drámai hangulatkeltéssel.”⁶³

Pác

A Hamvas Béla monumentális regénye, a *Karnevál* motívumaiból készített⁶⁴ *Pác* ugyan nem vett részt a THEALTER-en,⁶⁵ mégsem mehetünk el mellette szó nélkül. „Egy lehetetlen vállalkozásból az utóbbi évek egyik legizgalmasabb magyar előadása született meg” – írja Sándor L. István.⁶⁶

A *Pác* a regénnyel szemben az egyén sorskérdéseit fogalmazza meg nem lineáris narratívában, pusztán a tematikai kapcsolat által összekötött zárt jelenetekben keresztül, a moralitásszerkezetet követve.⁶⁷ Egy – Nánay István szavaival – mesekönyv-illusztráció-szerű díszletben feltűnő tömegeből válik ki a Bormester (Balázs Áron) figurája, hogy elinduljon megkeresni másik énjét,⁶⁸ majd az önke-resés stációt végigjárva „megtapasztalja az idő, a tér, a tudás, a nyelv, a szerelem, a logika, az igazság viszonylatosságát vagy inkább bizonytalanságát”⁶⁹, találko-

⁶¹ KOLTAI Tamás szerk., „A Színikritikusok Díja 2000/2001”, *Színház* 34, 10. sz. (2001): 2-21, 19.

⁶² Uo., 15.

⁶³ Uo., 14.

⁶⁴ Mezei Kinga 2016-ban ismételtlen hozzányúlt Hamvas műveihez. Marosvásárhelyi Nemzeti Színházban Tompa Miklós Társulatával vitte színre az *Olbrin Joachim csodálatos utazását*.

⁶⁵ A 2003-as Pécsi Országos Színházi Találkozóra se válogatták be, ami többek közt Tompa Andrea értetlenül fogadott. Lásd: TOMPA Andrea, „De gustibus...”, *Színház* 36, 10. sz. (2003): 7-8., 8.

⁶⁶ SÁNDOR L. István, „Az angyal titkai”, *Ellenfény* 7, 8. sz. (2002): 26-29., 26.

⁶⁷ Uo., 26.

⁶⁸ NÁRAY István, „A végeken – Kisvárda tizenegyedszer”, *Színház* 35, 11. sz. (2002): 23-28., 27.

⁶⁹ GEROLD László, „Ki vagyok? – Vagyok?”, *Híd* 66, 10. sz. (2002): 1298-1301., 1299.

zon az önmagát kereső fiatalabbik énjével (Kovács Nemes Andor f. h.), akivel immár együtt újra a tömeg része lehetnek.⁷⁰

Az előadás a vajdasági Kikindán megrendezett 53. Vajdasági Hivatásos Színházak Fesztiválján különdíjban részesült a kollektív alkotói megvalósulásért, Mezei Kingát pedig a díszletért jutalmazták.⁷¹ Az Užicében megrendezett 8. Jugoszláv Színházfesztiválon Mezei a rendezésért, Janovics Erika pedig a jelmeztervekért részesült Ardalion-díjban.⁷²

Magyarországon is kedvezően fogadták az előadást. A kisvárdai Határon Túli Magyar Színházak XIV. Fesztiválján elnyerte a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumának fődíját, Csernik Árpád (Igazgató, Barnabás Maximus-bíró, Pergelin Tódor) színészi alakításáért különdíjban, Szorcsik Kriszta (Antennis, Kankalin Laura, Abihail, Augusztá Kornélia, Lala, Tamara, Ainyu) a Kisvárdai Várszínház színészi különdíjában részesült.⁷³ A 2001/2002-es évadban a Színkritikusok Díjának szavazási procedúrája nem hozott eredményt, de hét kategóriában tizenöt jelölést ért a Mezei Kinga rendezte *Pác*.⁷⁴

Via Italia

A *Szelídítésekkel* vagy a *Páccal* szemben az Újvidéki Színház jubileumi évében bemutatott *Via Italiáról* kevesebb részletes elemzés készült. Gerold László *Híd*ben megjelent írásából tudjuk, hogy Domonkos István *Via Italia* című regényéből⁷⁵ és néhány verséből Mezei Kinga és Gyarmati Kata által adaptált, kezdetben *Kuplé*⁷⁶ munkacímen⁷⁷ készülő előadás az addigi legszöveghűbb darab. A regény cselekmény- és időmenetének betartása mellett ugyanakkor el kellett hagyniuk néhány szereplőt, de felerősítették „az én-vesztés és egy másik-én megtalálásának drámai ívét”,⁷⁸ azaz a kamaszkor és felnőttlét közti átmenet kezdetét és végét. Balázs Feri (Nagypál Gábor) fejlődéstörténete diákkorától nagy-

⁷⁰ NÁRAY, „A végeken...”, 27.

⁷¹ KÓKAI Péter, „Fődíj a Nem fájl-nak”, *Magyar Szó*, 2003. ápr. 21., 1.

⁷² SZÁNTÓ Márta, „A Pác sikere Užicében”, *Magyar Szó*, 2003. nov. 18., 15.

⁷³ SZÁNTÓ Márta, „Az élmezőnyhöz tartozunk”, *Magyar Szó*, 2002. júl. 4., 11.

⁷⁴ KOLTAI Tamás szerk. „A Színkritikusok Díja 2001/2002”, *Színház* 35, 10. sz. (2002): 2-24.

⁷⁵ 2020-ban, ismételten Domonkos műveihez nyúlva, a szabadkai Kosztolányi Dezső Színházban színre vitte a *Szedjetelek szét* című előadást, amelyet Kisvárdán a legjobb társulati munkáért, Pálfi Ervint pedig a legjobb férfi alakításért díjazták.

⁷⁶ A *Kuplé* Domonkos István verse.

⁷⁷ SZÁNTÓ Márta, „Lorca Várnászának már folynak az olvasópróbái”, *Magyar Szó*, 2003. aug. 23-24., 17.

⁷⁸ GEROLD László, „Via Italia”, *Híd* 68, 4. sz. (2004): 568-571., 569.

apja, az álmok országának Olaszországot tekintő Deda⁷⁹ (Puskás Zoltán), majd szerelmének, Helinek (Ferenc Ágota f. h.) és a szerelmi háromszög harmadik szereplőjének, barátjának, Viki-Radiátornak (Kovács Nemes Andor) elvesztéséig tart. Ezt a történetet Mezei rendezése változatos nyelvi regiszterekkel (diáknyelv, álolasz halandzsa nyelv, szerb-magyar keverékszöveg) meséli el egy funkcionálisában sokrétű díszletben.⁸⁰

Mezei Kinga díszlettervezői kreativitását már a *Cselédektől* kezdve megfigyelhettük. A kritikákból ítélve azonban a *Via Italia* leginkább a *Páccal* rokon, hiszen Mezei itt is nagy hangsúlyt fektetett a látványra és a díszletelemek multifunkcionalitására. Az iskolaudvar egyben a kirabolni kívánt templom udvara, a rendőrfőnök Momčilo (Balázs Áron) stilizált irodája. Ez utóbbit a mozgatható léckerítésből állították össze, ami a szereplőket összezárva az egymás közti kapcsolat felerősítésére, de más szereplők kizárására is szolgált. A díszlet másik lényeges eleme pedig egy, a színpad közepén két oldalról ablakos házakkal körülvett, meredeken emelkedő háztető,⁸¹ amely egyben utca, tanterem, de a templom padlása is. A szereplők is ezen, a „vályak szintjei[t]”⁸² láttató lejtőn érkeznek a színre, de halálukkor ezen is távoznak, mint ahogy Deda is teszi egy ereszcsonnán felfelé haladó papírhajóval.⁸³

A bandába szerveződött, folyton szervezkedő diákok világát a felnőttek erkölcsstelen és ostoba világával ütköztető *Via Italiát* Gerold nem tartotta olyan átütő erejűnek, mint a Sziveri- és Hamvas-feldolgozásokat, „szervi fogyatékos[ság]nak” élte meg az előadás kezdetén elhangzó *Majd-nem-vers* elhangzását, szerinte ugyanis nem illeszkedik a darabba, de ide sorolja még a túl hangos zenekíséretet is. Mindezek mellett azonban a produkció fontos színházi esemény létét hangsúlyozza.⁸⁴

Franyó Zsuzsanna az ősbemutatót látta 2004. január 14-én. Néhány nappal később megjelent írásában remek alakításnak tartja Puskás Zoltán Dedáját, Balázs Áron rendőret, Nagypál Gábor Balázs Ferijét, de leginkább kiemelkedőnek az akkor főiskolai hallgató Molnár Róbertet nevezte Elemér szerepében, „ugyanis a kiszolgáltatottság tökéletes ismerete szükséges ahhoz, hogy pontosan fogalmazzon.”⁸⁵ Franyó továbbá dicsért néhány színpadi megoldást és jelenetet, de hiba-

⁷⁹ A vajdasági légkör talán ebben a darabban érezhető leginkább. A közegre Deda (szerbül nagyapa) neve is utal.

⁸⁰ GEROLD, „Via Italia”, 569.

⁸¹ KUDELLA Magdolna, „Kikiriki és fehér fény”, *Zsöllye* 5, 5. sz. (2004): 11.

⁸² FRANYÓ Zsuzsanna, „Olaszország felé – kerékpáron és gyalog”, *Magyar Szó*, 2004. jan. 17-18., 17.

⁸³ GEROLD, „Via Italia”, 570.

⁸⁴ Uo., 570-571.

⁸⁵ FRANYÓ, „Olaszország...”, 11.

ként rótt fel az előadás terjedelmét, ugyanis „a jeleneteken belüli fölösleges ismétlések[et], és a jelenetek történései [között] üresjáratok[at]”⁸⁶ látott.

Más véleményen lehettek a 2004 áprilisában, Szabadkán megrendezett 54. Vajdasági Hivatásos Színházak Fesztiváljának⁸⁷ nézői és zsűrije. Az eseményen Puskás Zoltán Deda megformálásáért a legjobb férfi főszerepért, Mezei Kinga a legjobb díszletért, Mezei Szilárd a legjobb zenéért járó díjat érdemelte ki, a produkció maga pedig a legjobb előadásnak bizonyult.

Mezei Kinga Domonkos-rendezése Magyarországon igen megosztó fogadtatásban részesült. Szántó Márta a Határon Túli Magyar Színházak XVI. Fesztiváljáról írott tudósításában Mezeire hivatkozva azt írja, a Pécsi Országos Színházi Találkozón igen hűvösen fogadták a *Via Italiát*.⁸⁸ Erről tanúskodhat többek közt a találkozó egyik zsűritagjának, Dobák Líviának pécsi naplója, szerinte ugyanis a *Via Italia* olyan, „mintha hirtelen egy rossz ifjúsági előadásba csöppennék. Nem értem, de az érzéseimre sem hat, zavarosnak tűnik a produkció eleje; azon kapom magam, hogy kikapcsolok.”⁸⁹ Dobák *Kisvárdai Naplójában* azonban pozitívabb véleményt képvisel, és megemlíti, hogy a kisvárdai művelődési ház megfelelőbb befogadhatóságot biztosít mind színpadi, mind nézőtéri szempontból a *Via Italia* számára.

A játéktér talán azért is játszott fontos szerepet a fogadtatás szempontjából, mivel Újvidéken akkoriban a nagyteremben felújítási munkálatok zajlottak,⁹⁰ így talán a bemutató helyszínére, a kisteremre lett optimalizálva az előadás. Talán ennek, a kedvezőbb játéktérnek köszönhető, hogy Kisvárdán díjakkal jutalmazták a darabot. A Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumának fődíját ugyan az Újvidéki Színház másik előadása, a Fodor Tamás által Csehov *Platonovja* alapján rendezett *A pojáca* nyerte el, de Nagypál Gábor és Mezei Kinga különdíját a *Via Italiában* nyújtott teljesítményük is befolyásolta.⁹¹

A tér-problémára utal Jászay Tamás is, aki szerint a THEALTER-en is bemutatott Mezei-rendezés a Régi Zsinagógában elveszettnek tűnt, továbbá számára „csupán nehezen értelmezhető kiállítási tárgy maradt.”⁹² Ezt a véleményét azon olvasatára alapozza, miszerint a nemlineáris történetmesélés elemei nem illeszkedtek egymásba, továbbá a megjelenített alakok egymással való kapcsolata is

⁸⁶ Uo., 11.

⁸⁷ A *Via Italia* itt nyitóelőadás volt. Lásd: KÓKAI Péter, „Fesztiválnyitó előadás a Via Italia”, *Magyar Szó*, 2004. márc. 16., 15.

⁸⁸ SZÁNTÓ Márta, „Vajdasági siker Kisvárdán”, *Magyar Szó*, 2004. jún. 26-27., 11.

⁸⁹ DOBÁK Lívia, „Egy zsűritag naplója”, *Ellenfény* 9, 6. sz. (2004), 4-10., 9.

⁹⁰ Lásd: SZÁNTÓ Márta, „A kulcsszó: játék”, *Magyar Szó*, 2004. jan. 10-11., 17.

⁹¹ METZ Katalin, „Játékköröm és táncos barangolás”, *Magyar Nemzet*, 2004. jún. 28., 15.

⁹² JÁSZAY Tamás, „Jelen. Lét. Hiány”, *Critikai Lapok* 13, 9. sz. (2004), 4-8., 7.

homályban maradt.⁹³ Kérchy Vera pedig – aki szintén a THEALTER-en látta a *Via Italiát* – kiszámíthatónak, formailag önismétlőnek tartotta az előadás „történetének villanásnyi jelenetekre történő filmes szétszabdal[tságát]. Mintha a szöveg ellenállt volna egy ilyen jellegű átalakításnak; úgy töredezett szét, hogy közben nem szüntette meg a lineáris olvasás igényét, és így az hiányként jelentkezett folyamatosan.”⁹⁴ Kérchy továbbá az is zavarta, hogy a színészek nem természetesen, a magyarországi néző számára eleve nyelvjárásként feltűnő módon beszéltek, hanem különböző nyelvjárásváltozatokat játszottak el.⁹⁵ Mindezek ellenére a *Via Italia* a THEALTER-ről – megosztva Urbán András Csáth Géza és Tolnai Ottó verseiből készített *0,1mg* című előadásával – innovatív előadásért járó díjjal tért haza Újvidékre.⁹⁶

A *Via Italia* nem előzte meg a *Pácot* a Színikritikusok Díjának szavazóprocedúrájában, mindössze egy szavazattal maradt el tőle. A Domonkos-adaptáció esetében viszont a tizennégy szavazat hét kategóriára szűkült le: legjobb új magyar dráma, legjobb rendezés, legjobb díszlet, de ideszámolhatjuk a különdíjat is, amelyet Mezei Szilárdnak javasoltak a zenéért.

A 2003/2004-es évadban a színikritikusok a legjobb díszletért járó díjjal jutalmazták Mezei Kingát.⁹⁷ Ez a díj azóta is az egyetlen elismerése a Színházi Kritikusok Céhe részéről.

Bibliográfia:

- BORI Imre, „A színházról”, *Magyar Szó*, 1968. júl. 7., 19.
 BÓTA Gábor, „Alternatívok a szabadság csapdájában”, *Magyar Hírlap*, 1999. aug. 2., 8.
 DOBÁK Lívia, „Egy zsűritag naplója”, *Ellenfény* 9, 6. sz. (2004): 4-10.
 FRANYÓ Zsuzsanna, „Látvány és poétika”, *Magyar Szó*, 2000. ápr. 20., 10.
 FRANYÓ Zsuzsanna, „Olaszország felé – kerékpáron és gyalog”, *Magyar Szó*, 2004. jan. 17-18.
 GEROLD László, „A Szelídítések fogadtatása a szerb sajtóban”, *Magyar Szó*, 2000. júl. 15., 9.
 GEROLD László, „Cselédjáték tyúkkal”, *Híd* 64, 3-4. sz. (2000): 238-241.
 GEROLD László, „Csodálat és féltés”, *Magyar Szó*, 2000. máj. 20. 7.
 GEROLD László, „Dobogóközelben”, *Magyar Szó*, 2001. okt. 27., 7.

⁹³ Uo.

⁹⁴ KÉRCHY Vera, „(L)enni vagy nem (l)enni...”, *Ellenfény* 9, 8. sz. (2004), 38-40., 39-40.

⁹⁵ Uo., 40.

⁹⁶ JÁSZAY, „Jelen. Lét. Hiány”, 7.

⁹⁷ KOLTAI Tamás szerk., „A Színikritikusok Díja 2003/2004”, *Színház* 37, 10. sz. (2004), 2-16.

- GEROLD László, „Ki vagyok? – Vagyok?”, *Híd* 66, 10. sz., 1298-1301.
- GEROLD László, „Léthuzatban”, *Híd* 64, 5. sz. (2000): 333-335.
- GEROLD László, „Színházunk és értelmiségünk”, *Magyar Szó*, 1968. jún. 30. 19.
- GEROLD László, „Via Italia”, *Híd* 68, 4. sz. (2004): 568-571.
- JÁSZAY Tamás, „Jelen. Lét. Hiány”, *Critikai Lapok* 13, 9. sz. (2004): 4-8.
- JÓDAL Rózsa, „Egy karma-vesztett Jean Genet”, *Magyar Szó*, 1999. máj. 30., 8.
- KÉRCHY Vera, „(L)enni vagy nem (l)enni...”, *Ellenfény* 9, 8. sz. (2004): 38-40.
- KOLTAI Tamás szerk., „A Színkritikusok Díja 2000/2001”, *Színház* 34, 10. sz. (2001): 2-21.
- NÁNAY István, „Fesztiválról fesztiválra”, *Színház* 34., 9. sz. (2001): 25-29.
- NÁNAY István, „Harminc év – Az Újvidéki Színházról – szubjektíven”, *Világszínház* 18, 3-4. sz. (2004): 15–21.
- SÁNDOR L. István, „Az angyal titkai”, *Ellenfény* 7, 8. sz. (2002): 26-29.
- SZÁNTÓ Márta, „Szelídítések”, *Magyar Szó*, 2000. ápr. 13., 11.
- TÓTH Ágnes Veronika, „Belvizeken”, *Ellenfény* 4, 4. sz. (1999): 53-55.
- URBÁN Balázs, „Lírán át egy komplex világ”, *Ellenfény* 6, 5. sz. (2001): 30-34.